

ผลของการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดต่อพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล

ชลธิชา ชลสวัสดิ์, ศษ.ด.^{1*} มยุรี แก้วจันทร์, วท.ม.² ปาณิสรา ไกรวงษ์, ศษ.ด.¹ วิวัน แข่งคุ้ม, พย.ม.¹

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดในสถาบันการศึกษาเอกชนแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ปีการศึกษา 2563 จำนวน 48 ราย กลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกลุ่มสนทนาสะท้อนคิด 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หลังเสร็จสิ้นการฝึกแต่ละสัปดาห์ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกการสะท้อนคิด แบบสอบถามพฤติกรรมสะท้อนคิด และแบบสอบถามความคิดเห็นประโยชน์ของการบันทึกการสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการสะท้อนคิดหลังการทดลองเท่ากับ 3.36 ($SD = 0.28$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($M = 2.51, SD = 0.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อประโยชน์ของการบันทึกสะท้อนคิดเท่ากับ 3.54 ($SD = 0.29$) ผลการศึกษานี้เสนอแนะว่าควรนำการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ในทุกรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมทักษะทางปัญญาของนักศึกษา ด้านการตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตนเอง การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสะท้อนคิด กระบวนการสะท้อนคิด นักศึกษาพยาบาล

¹ อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

* ผู้เขียนหลัก e-mail: chon_wat_24@hotmail.co.th

The Effect of Learning a Management Through Reflective Thinking Process on Reflective Thinking Behavior Among Nursing Students

Chonticha Chonsawat, Dr. Ed.D.^{1*}, Mayuree Kaewchantr, M.S.², Panisa Kraiwong, Dr. Ed.D.¹,
Wiwan Kengkoom, M.N.S.¹

Abstract

This quasi-experimental research aimed to compare reflective thinking behaviors of nursing students in a private university in Bangkok before and after receiving a Learning Management Through Reflective Thinking process. The sample was 48 fourth-year nursing students in a Psychiatric Nursing Practicum in academic year 2020. The sample participated in reflective thinking group discussion at the end of the practicum class meeting once a week for 5 consecutive weeks. Research instruments included the reflection record form, reflective thinking questionnaire, and opinion towards benefit of reflection questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistic and paired t-tests.

The results indicated that the nursing students' post-test reflective thinking behavior scores ($M = 3.36$, $SD = 0.28$) were significantly higher than their pre-test scores ($M = 2.51$, $SD = 0.36$; $p < .05$). The mean score for benefits of the reflection was 3.54 ($S.D. = 0.29$). Therefore, the reflective thinking process should be applied for learning management in each class of a nursing practicum. The reflective thinking process could enhance intellectual skills relevant to self-awareness of student strengths and weaknesses and improve systematic analysis, which might lead to improving nursing quality of care.

Key words: Learning management, reflexive thinking, behavior, process, nursing students

¹ Lecturer, Faculty of Bangkokthonburi University

² Assistant professor, Faculty of Bangkokthonburi University

* Corresponding author e-mail: chon_wat_24@hotmail.co.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีลักษณะเป็นวิชาชีพเฉพาะที่มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education [TQF]) สิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน ได้แก่ คุณภาพบัณฑิต ซึ่งสามารถพิจารณาจากผลการเรียนรู้ของบัณฑิต โดยเฉพาะด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive skills) เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน และสามารถพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Commission on Higher Education, 2017) ทักษะทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพัฒนาให้เกิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้และทักษะทางการพยาบาล

กลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร มุ่งหวังให้นักศึกษามีการพัฒนาทักษะทางปัญญา โดยเฉพาะในด้านการตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้องค์ความรู้ทางวิชาชีพและประสบการณ์เป็นฐาน ซึ่งเป็นสมรรถนะหลักของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ดังนั้นจึงนำการสะท้อนคิด (Reflective thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาที่บุคคลนำเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาคิดใคร่ครวญและทำการวิเคราะห์ โดยการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ผ่านประสบการณ์คิดวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไรใคร่ครวญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จนกระทั่งเกิดความเข้าใจในเหตุการณ์และเกิดการเรียนรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต (Sinthuchai, Dejpituksirikul, & Yoksuriyan, 2018) มาประยุกต์ใช้ในการฝึกทักษะปฏิบัติของนักศึกษา เช่น การสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด การพยาบาลผู้ป่วยจิตเวชรายบุคคลระยะเฉียบพลันและเรื้อรัง และการทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกฝนการรู้จักตนเองให้ถ่องแท้ ฝึกวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยอาศัยองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ และฝึกการเข้าใจผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้รับบริการมีความเข้าใจตนเอง มีกำลังใจ สามารถพัฒนาตัวเองไปในทางที่ดี และเนื่องจากการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยจิตเวช มักมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้น ผู้รับบริการไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทั้งด้านพฤติกรรมและคำพูด เช่น ตะโกนด่า นิ่งเงียบ ลูกหนี หรือมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วขณะสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด ดังนั้นความรู้เชิงทฤษฎีที่ได้เรียนไม่อาจนำมาใช้ได้โดยตรง นักศึกษาจึงต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทั้งจากทฤษฎี จากประสบการณ์โดยตรงหรือจากการสังเกตเห็นจากสถานการณ์อื่น ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อให้การตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งหากพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยการสะท้อนคิดได้สำเร็จ การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจะสามารถคงอยู่เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ต่อไปด้วยตนเองในอนาคต

การนำวิธีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการเตรียมนักศึกษาสำหรับการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยจิตเวชเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะช่วยให้นักศึกษาพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเองแล้ว ยังทำให้นักศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสให้ได้ทบทวนและประเมินสิ่งที่ปฏิบัติไปแล้ว รวมทั้งได้แนวทางที่ดีขึ้นในการปฏิบัติครั้งต่อไป (Boontham, Bualuang, Yoothavisute, Kaewprom, & Rungruang, 2015) การสะท้อนคิดจึงเป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับวิชาชีพการพยาบาล การเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้มีการสะท้อนคิดทำได้หลายวิธี เช่น การเขียนบันทึก การแสดงบทบาทสมมติ การใช้ภาพศิลปะ กระตุ้นความคิด การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง หรือทำเป็นกลุ่มเล็ก (Wanchai, Saengpak, & Leungsomnapa, 2017) จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะทางปัญญา ช่วยพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเอง (Kaewprom, Boontham, Pratoom, & Yuthavisut, 2014) และในการเขียนแต่ละครั้ง เมื่อนักศึกษาทราบจุดที่ควรปรับปรุงหรือนำประเด็นที่พบมาอภิปราย จะเกิดการเรียนรู้แล้วนำมาพัฒนาในการเขียนครั้งใหม่ ทำให้การเขียนมีความครอบคลุมเกิดการพัฒนา

กระบวนการคิดมากขึ้น (Suworawatanakul, Nartchamnon, & Leungsomnapa, 2016) และหากทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จะเกิดเป็นพฤติกรรมที่ถาวรเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Thorpe, 2004)

การนำแนวคิดการสะท้อนคิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านความคิดและการแก้ไขปัญหาในการพยาบาล โดยเฉพาะพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก ซึ่งเป็นทักษะทางปัญญา เนื่องจากการสะท้อนคิดหลังการปฏิบัติ จากที่เหตุการณ์เกิดขึ้นแล้ว ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อถอดบทเรียนจากประสบการณ์ เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ พัฒนามุมมองต่อสถานการณ์ ทางเลือกในการดูแลและแก้ปัญหา (Edelen & Bell, 2011) การพัฒนานักศึกษาให้มีพฤติกรรมสะท้อนคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยพฤติกรรมสะท้อนคิด เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการนำประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนมาคิดวิเคราะห์ ใคร่ครวญ เพื่อสร้างข้อสรุปที่ช่วยให้เข้าใจเนื้อหา เข้าใจตนเองมากขึ้น และยังช่วยให้นักศึกษาขยาย เพิ่มพูนความเข้าใจในวิชาชีพ สร้างองค์ความรู้ใหม่ นำไปสู่การพัฒนาตนเองในอนาคต (Edwards, 2017)

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงศึกษาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดต่อพฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล ได้นำกรอบแนวคิดการสะท้อนคิด 6 ขั้นตอนของ Gibbs (1988) ซึ่งมีขั้นตอนที่ละเอียด ชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ตนเอง รวมถึงสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต (Mueannadon, Tirapaiwong, Srichairattanakull, & Yutthayong, 2019) มาเป็นแนวทางในการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด และการสนทนากลุ่มที่จะเรียงลำดับไปตามวงจรสะท้อนคิดของ Gibbs (Gibbs' reflective cycle) โดยอาจารย์ประจำกลุ่มซึ่งเป็นผู้วิจัย จะชี้แนะแนวทางการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด ที่สะท้อนให้เห็นสิ่งที่เป็จุดอ่อนของการเขียน กระตุ้นให้นักศึกษาวิเคราะห์ว่าถ้าจะทำให้ดีขึ้นจะทำอย่างไร และกระตุ้นให้นักศึกษาสะท้อนคิดตามวงจรสะท้อนคิดในการสนทนากลุ่ม ผลที่ได้จากการฝึกฝนจะเป็นองค์ความรู้ในตนเองที่นักศึกษานำไปใช้ประโยชน์กับการพยาบาลในอนาคตได้ และข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปใช้พัฒนารูปแบบการสอนด้วยวิธีการสะท้อนคิดในการจัดการศึกษาในคลินิกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อประโยชน์การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดกระบวนการสะท้อนคิดของ Gibbs (1988) มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแนวคิดนี้อธิบายว่าการสะท้อนคิดเป็นกระบวนการคิดทบทวนและพิจารณาด้วยความละเอียดถี่ถ้วนอย่างมีสติต่อเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นได้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการสะท้อนคิดไปใช้ในการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม หรือนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมุมมองการเรียนรู้ในอนาคตอย่างมีความหมาย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 1) การบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) การบอกความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้น 3) การประเมินความคิดเห็นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบอย่างไร 4) การวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ 5) การค้นหาข้อสรุป สิ่งที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ และ 6) การวางแผนกระทำสำหรับอนาคตเพื่อนำไปใช้ หากเกิดสถานการณ์ซ้ำ ผู้วิจัยนำแนวคิดกระบวนการสะท้อนคิดของ Gibbs มาสร้างเป็นแบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิดจำนวน 6 ข้อ และกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเขียนบันทึกการสะท้อนคิดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยเลือกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ในระหว่างปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจะเป็นเหตุการณ์ด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ หลังเสร็จสิ้นการฝึกในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และวิเคราะห์การสะท้อนคิด ครั้งละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดดังกล่าวจะส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการสะท้อนคิดเพิ่มมากขึ้น โดยพฤติกรรมสะท้อนคิด เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการนำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมาคิดวิเคราะห์ใคร่ครวญ เพื่อสร้างข้อสรุปที่ช่วยให้เข้าใจสิ่งที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์มากขึ้น

พฤติกรรมสะท้อนคิด เป็นพฤติกรรมที่นักศึกษานำประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมาทบทวน คิดวิเคราะห์ใคร่ครวญ เพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนมากขึ้น ตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตน ประกอบด้วย การประเมินผลงานของตนเอง การทบทวนตนเอง การมองเห็นสิ่งที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุง การนำความรู้จากการฝึกปฏิบัติไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยประยุกต์มาจากแนวคิดของ Kaewprom (2013) ที่ได้พัฒนาจากแบบประเมินพฤติกรรมการสะท้อนคิด ตามแนวคิดของ Gibbs ผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างประเมินพฤติกรรมสะท้อนคิดก่อนดำเนินการวิจัย และเมื่อสิ้นสุดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบการศึกษากลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pre-posttest designs)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกเข้าได้แก่ 1) นักศึกษาฝึกปฏิบัติ ณ หอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง โดยมีอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์เป็นอาจารย์นิเทศ 2) ไม่เคยเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนการสอนแบบสะท้อนคิดมาก่อน 3) ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดทุกรอบการวิจัย ส่วนเกณฑ์ในการคัดออกคือ 1) ไม่สามารถให้ข้อมูลครบถ้วนตามกระบวนการวิจัย 2) ขอลอนตัวจากโครงการวิจัย เนื่องจากเหตุผลบางประการ

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณด้วยโปรแกรม G*power (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ระดับนัยสำคัญ = .05 ค่าอำนาจการทดสอบ = .80 และค่า Effect size = 0.50 (Cohen, 1992) ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด 26 คน เพิ่มจำนวนตัวอย่างเกินกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างจากการได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ และเนื่องจากกิจกรรมวิจัยต้องดำเนินการในขณะที่ฝึกปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วย จึงเลือกใช้นักศึกษาทุกคนทุกกลุ่มที่มีอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์เป็นอาจารย์นิเทศ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 48 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการทำวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิดจำนวน 6 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิด reflective cycle ของ Gibbs (1988) ประกอบด้วย

ข้อที่ 1 การเลือกเล่าประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย 1 เรื่อง/สัปดาห์

ข้อที่ 2 การบอกความรู้สึกที่มีต่อประสบการณ์ในขณะนั้น

ข้อที่ 3 การประเมินผลจากประสบการณ์ คิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ที่ดี หรือไม่อย่างไร ระบุ เหตุผลที่ประเมิน

ข้อที่ 4 การวิเคราะห์ ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และอธิบายผลการปฏิบัติว่า มีอะไรที่ผ่านไปด้วยดี มีสิ่งใดที่ทำให้ ผิดพลาด ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง มีการเชื่อมโยง หลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ 5 สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่สำคัญและการอธิบายทางเลือกว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์นี้คืออะไร มีวิธีการอื่นที่สามารถทำแตกต่างจากนี้ได้หรือไม่

ข้อที่ 6 การวางแผนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในอนาคต หากเกิดสถานการณ์ซ้ำ ต้องการรู้อะไรเพิ่มเติม และจะทำอะไรเพิ่มเติม

1.1 ผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเขียนบันทึกการสะท้อนคิดโดยเลือกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่าง ปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจะเป็นเหตุการณ์ด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ จำนวน 5 ครั้ง ห่างกัน 1 สัปดาห์

1.2 อาจารย์ประจำกลุ่มซึ่งเป็นผู้วิจัย จัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และวิเคราะห์การสะท้อนคิด จากแบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิดของนักศึกษาทั้ง 8 คน สะท้อนจุดที่ควรปรับปรุงในการเขียนให้นักศึกษาทราบ ใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นการฝึกในแต่ละสัปดาห์ เป็นเวลา 5 สัปดาห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

2.1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ

2.2 แบบสอบถามพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ผู้วิจัยพัฒนามาจาก แบบวัดพฤติกรรมสะท้อนคิด (Kaewprom, 2013) ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลงานของตนเอง การทบทวนตนเอง การมองเห็นสิ่งที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุง การนำความรู้จากการฝึกปฏิบัติไปใช้ประโยชน์ รวม 15 ข้อคำถาม ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 4 ระดับ (ทำเป็นประจำ = 4, ทำบ่อย ๆ = 3, ทำนาน ๆ ครั้ง = 2, ไม่ค่อยทำ = 1) คะแนนรวมมาก หมายถึง พฤติกรรมสะท้อนคิดในระดับสูงมาก

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านประโยชน์ของการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด ผู้วิจัยพัฒนามาจาก แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด ด้านประโยชน์ของ Kaewprom (2013) ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้เหตุการณ์รอบตัว การมีมุมมองใหม่เกิดขึ้น การค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบ การทบทวนประสบการณ์ของตนเอง การเข้าใจความคิดความรู้สึกของตนเอง รวม 10 ข้อคำถาม ลักษณะคำตอบเป็นชนิด ลิเกิร์ต 4 ระดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4, เห็นด้วยปานกลาง = 3, เห็นด้วยน้อย = 2, ไม่เห็นด้วย = 1) คะแนนรวมมาก หมายถึงมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นในระดับดี เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 3.51-4.00 หมายถึงมีความ คิดเห็นต่อเรื่องนั้นในระดับดี 2.51-3.50 หมายถึงมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นในระดับพอใช้ 1.00-1.50 หมายถึงมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นในระดับไม่ดี

การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

แบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิด แบบสอบถามพฤติกรรมการสะท้อนคิด และแบบสอบถามความคิดเห็น ด้านประโยชน์ของการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด ได้รับการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน หาค่า ดัชนีความตรงเนื้อหาเท่ากับ .85, .96, และ .86 ตามลำดับ และนำแบบสอบถามไปทดลองกับนักศึกษาพยาบาลศาสตร บัณฑิต ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นโดยสูตร สัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ดังนี้ พฤติกรรมการสะท้อนคิด เท่ากับ .848 และ ประโยชน์ของการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด เท่ากับ .726 ซึ่งเป็นค่าที่รับได้ (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2014)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เอกสารรับรองเลขที่ 13/ 2564 กลุ่มตัวอย่าง

ได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัย ให้สิทธิ์ในการยกเลิกเข้าร่วมโครงการวิจัย ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อวิชาที่กำลังเรียน ข้อมูลทั้งหมดเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวม ข้อมูลจะถูกทำลายหลังจากตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานไปแล้ว การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียม ทีมผู้วิจัยวางแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด โดยเตรียมแนวทางการเขียนแบบบันทึกการสะท้อนคิด แนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และวิเคราะห์การสะท้อนคิดจากแบบบันทึกการเขียนสะท้อนคิดของนักศึกษา ประเด็นในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้งจะเรียงลำดับไปตามวงจรสะท้อนคิดของ Gibbs ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ครั้งคือ ก่อนเข้าร่วมโครงการ และหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมโครงการ 5 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการทดลอง การเก็บรวบรวมข้อมูล เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถาม เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมวิจัย จึงให้ลงนามเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมวิจัย
2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการสะท้อนคิดก่อนการทดลอง (Pretest) ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
3. ผู้วิจัยเตรียมกลุ่มตัวอย่างให้เข้าใจการเขียนบันทึกการสะท้อนคิด ยกตัวอย่างและให้ทดลองเขียน ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในวันปฐมนิเทศรายวิชาที่คณะพยาบาลศาสตร์
4. ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำกลุ่มพบนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มละ 8 คน ชี้แจงรายละเอียดการเขียนบันทึกการสะท้อนคิดอีกครั้ง และกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเขียนบันทึกการสะท้อนคิดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นจำนวน 5 สัปดาห์ โดยเลือกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยจะเป็นเหตุการณ์ด้านบวกหรือด้านลบก็ได้
5. ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ประจำกลุ่ม จัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์การสะท้อนคิดจากเหตุการณ์ที่นักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเขียนบันทึกสะท้อนคิดไว้ เรียงลำดับไปตามวงจรสะท้อนคิดของ Gibbs และผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของการเขียน กระตุ้นให้นักศึกษาวิเคราะห์ว่าถ้าจะทำให้ดีจะอย่างไร ใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง หลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงานในแต่ละสัปดาห์เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ใช้สถานที่โรงพยาบาลที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน
6. ในระยะหลังทดลองสัปดาห์ที่ 6 ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการสะท้อนคิดและความคิดเห็นด้านประโยชน์ต่อการเขียนบันทึกการสะท้อนคิดหลังการทดลอง (Posttest) ที่คณะพยาบาลศาสตร์ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที รวบรวมแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปพรรณนาข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมสะท้อนคิดระหว่างก่อนกับหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิดด้วยสถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน เพศหญิง 44 คน (ร้อยละ 91.66) เพศชาย 4 คน (ร้อยละ 8.34) ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-25 ปี (ร้อยละ 72.91)

พฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล ผลการศึกษาพบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาล หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($M = 3.36, SD = 0.28$) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมสะท้อนคิดโดยรวมในระดับสูง ($M = 2.51, SD = 0.36$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ข้อที่ 1 ฉันทประเมินผลงานของตนเองเพื่อการพัฒนาในอนาคต ข้อที่ 2 ฉันทบทวนว่ากำลังเรียนอะไร เรียนเพื่ออะไร และข้อที่ 5 ฉันทบทวนความรู้สึกของตนเอง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการสะท้อนคิดการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลระหว่างก่อนกับหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด ($n = 48$)

พฤติกรรมการสะท้อนคิด	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p-value
	M	SD	M	SD		
1. ฉันทประเมินผลงานของตนเองเพื่อการพัฒนาในอนาคต	2.20	0.58	3.29	0.45	-13.000	.004
2. ฉันทบทวนว่ากำลังเรียนอะไร เรียนเพื่ออะไร	2.47	0.65	3.27	0.44	-8.426	.016
3. ฉันทบทวนการกระทำของตนเอง	2.60	0.53	3.41	0.53	-8.359	.142
4. ฉันทบทวนความคิดของตนเอง	2.64	0.66	3.50	0.50	-7.960	.132
5. ฉันทบทวนความรู้สึกของตนเอง	2.77	0.77	3.35	0.52	-5.087	.034
6. ฉันทเห็นข้อดีของตนเอง	2.58	0.67	3.35	0.56	-6.632	.245
7. ฉันทเห็นสิ่งที่ฉันทควรพัฒนาหรือปรับปรุง	2.52	0.58	3.43	0.50	-9.818	.041
8. ฉันทบทวนว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้ฉันทเรียนรู้อย่างไร	2.62	0.53	3.37	0.53	-11.570	.004
9. ฉันทคิดไตร่ตรองว่าสิ่งที่กำลังเรียนมีคุณค่าอย่างไร	2.56	0.58	3.35	0.56	-7.689	.127
10. ฉันทบทวนและเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ เข้าหากัน	2.33	0.55	3.33	0.51	-8.672	.508
11. ฉันทพยายามค้นหาข้อดีของเหตุการณ์เพื่อการเรียนรู้	2.45	0.58	3.43	0.50	-9.702	.239
12. ฉันทบทวนว่าแต่ละสัปดาห์ได้เรียนรู้อะไร	2.43	0.54	3.35	0.52	-10.359	.018
13. เมื่อพบสถานการณ์ใหม่ ฉันทพยายามที่จะเรียนรู้จากมัน	2.75	0.66	3.31	0.46	-5.721	.025
14. ฉันทบทวนเนื้อหาและสร้างข้อสรุปเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น	2.29	0.50	3.25	0.56	-8.941	.801
15. ฉันทนำความรู้จากการฝึกปฏิบัติไปใช้ให้เกิดประโยชน์	2.47	0.58	3.41	0.49	-9.3323	.229
ภาพรวม	2.51	0.36	3.36	0.28	-17.118	.001

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการเขียนบันทึกสะท้อนคิด การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการเขียนบันทึกสะท้อนคิดเก็บข้อมูลภายหลังการทดลอง โดยรวมอยู่ในระดับดี ($M = 3.54, SD = 0.29$) ค่าเฉลี่ยประโยชน์สูงสุดสามอันดับแรกได้แก่ ข้อที่ 4 ทำให้ฉันมีความรับผิดชอบมากขึ้น ($M = 3.62, SD = 0.48$) ข้อที่ 10 ทำให้ฉันมีทักษะการวางแผนที่ดีขึ้น ($M = 3.58, SD = 0.49$) และข้อที่ 7 ทำให้ฉันคิดทบทวนประสบการณ์ของตนเอง ทั้งทางบวกและทางลบ ข้อที่ 8 ทำให้ฉันได้ฝึกคิดวิเคราะห์แบบมีวิจารณญาณมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($M = 3.56, SD = 0.50$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านประโยชน์การเขียนบันทึกจากการสะท้อนคิด ($n = 48$)

รายการ	M	SD	การแปลผล
1. ทำให้ฉันได้เรียนรู้เหตุและผลการปฏิบัติจากเหตุการณ์รอบตัว	3.43	0.50	ปานกลาง
2. ทำให้ฉันมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยมุมมองใหม่	3.54	0.54	ดี
3. ทำให้ฉันได้ค้นคว้าและเรียนด้วยตนเองมากขึ้น	3.54	0.50	ดี
4. ทำให้ฉันมีความรับผิดชอบมากขึ้น	3.62	0.48	ดี
5. ทำให้ฉันมีโอกาสประยุกต์ทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติจริง	3.52	0.50	ดี
6. ทำให้ฉันมีทักษะการตัดสินใจที่ดีขึ้น	3.52	0.50	ดี
7. ทำให้ฉันคิดทบทวนประสบการณ์ทั้งทางบวกและทางลบ	3.56	0.50	ดี
8. ทำให้ฉันได้ฝึกคิดวิเคราะห์แบบมีวิจารณญาณมากขึ้น	3.56	0.50	ดี
9. ทำให้ฉันเข้าใจความคิดความรู้สึกของตนเอง	3.52	0.50	ดี
10. ทำให้ฉันมีทักษะการวางแผนที่ดีขึ้น	3.58	0.49	ดี
ภาพรวม	3.54	0.29	ดี

อภิปรายผลการวิจัย

นักศึกษาพยาบาลหลังการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมสะท้อนคิดโดยรวมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าการที่นักศึกษานำประเด็นที่สำคัญของตนมาเขียนบันทึกการสะท้อนคิด และอภิปรายร่วมกันหลังการฝึกแต่ละสัปดาห์ เป็นการสะท้อนคิดหลังกิจกรรมที่ได้กระทำ (Reflection-on-action) ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ตามทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง โดยผู้เรียนจะพยายามทบทวนถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา และนำมาวิเคราะห์เพื่อถอดบทเรียน สร้างมุมมองใหม่ จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น (Edwards, 2017) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ทบทวนความรู้สึกของตนเอง เห็นสิ่งที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุง และเมื่อพบสถานการณ์ใหม่ พยายามที่จะเรียนรู้ซึ่งผลที่ได้สอดคล้องกับสมรรถนะหลักของรายวิชา ที่ต้องการให้นักศึกษาตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็จุดอ่อนของตน (Self-awareness) เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Kaewprom (2013) ที่พบว่า การเขียนบันทึกการสะท้อนคิดจะส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะสะท้อนคิด และเมื่อปฏิบัติต่อเนื่อง ซ้ำ ๆ จะเกิดเป็นพฤติกรรมที่ถาวร ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และการสะท้อนคิดจะมีคุณค่าเมื่อกลุ่มมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงไปเป็นความรู้ใหม่ (Sinthuchai et al., 2018)

ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อประโยชน์การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด นักศึกษาเห็นว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีทักษะการวางแผนที่ดีขึ้น ได้คิดทบทวน

ประสบการณ์ของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละครั้งที่นักศึกษาเขียนบันทึกการสะท้อนคิด อาจารย์ผู้นิเทศจะจัดกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งแนวคิดที่ต้องปรับปรุงการเขียน นักศึกษาจะทราบถึงจุดที่ควรปรับปรุงของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าใจการเขียนสะท้อนคิดที่ครอบคลุมตามหลักการสร้างความรู้ สอดคล้องกับข้อมูลในบันทึกการสะท้อนคิดขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล นักศึกษาบอกว่า “จากประสบการณ์ ทำให้รู้ว่า ถ้าไม่รอบคอบอาจจะเกิดอันตรายกับตนเองกับผู้ป่วยได้ จะนำปัญหาไปปรับแก้ไข และพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อการบำบัดให้มากกว่านี้” “ประสบการณ์ด้านลบคือ ตกใจ ที่ผู้ป่วยโวยวาย สิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์คือ ควรมีสติ มีความรู้ และศึกษาประวัติผู้ป่วยมาก่อน และหากมีเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีก ควรมีสติที่จะรับมือกับสิ่งที่เผชิญให้ได้” “ประสบการณ์ที่ได้คือการวางแผนในการดูแลผู้ป่วยปัญหาของผู้ป่วยจิตเวชวิเคราะหามาก มองไม่เห็น แต่การวางแผนมาก่อน การนำปัญหาวิเคราะห้ร่วมกัน การเข้าใจผู้ป่วยในฐานะบุคคลคนหนึ่ง ทำให้มองปัญหาของผู้ป่วยได้ชัดเจนขึ้น” การสะท้อนคิดของนักศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักศึกษาตระหนักรู้ในศักยภาพ และสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตน นำไปสู่การพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางปัญญาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Sinsawad (2019) ที่พบว่า ประโยชน์ของการสะท้อนคิด คือ ผู้เรียนจะเห็นจุดที่ต้องพัฒนา และจะค้นหาวิธีการเพื่อแก้ปัญหา ได้โดยตรงว่าประสบการณ์ปัจจุบันจะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคตได้อย่างไร

ข้อจำกัดการวิจัย การวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อน-หลัง กลุ่มตัวอย่างและบริบทมีความจำเพาะ คือเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นมหาวิทยาลัยเดียว ฝึกปฏิบัติโรงพยาบาลเดียวกัน ขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อยเกินไป ข้อจำกัดดังกล่าวอาจทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อน และไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับประชากรกลุ่มอื่นได้

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันการศึกษาการพยาบาล สามารถนำการจัดการเรียนการสอนผ่านการสะท้อนคิดไปประยุกต์ใช้ในทุกรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมนักศึกษาด้านทักษะทางปัญญาในประเด็นการตระหนักรู้ในศักยภาพและสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของตนเอง การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล

2. ควรศึกษาระยะยาว ในภาคการศึกษาต่อไปของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสะท้อนคิด ต่อความคงอยู่ของพฤติกรรมการสะท้อนคิดในรายข้อที่มีนัยสำคัญ

References

- Boontham, A., Bualuang, T., Yoothavisute, S., Kaewprom, C., & Rungruang, K. (2015). Effect of integrated reflective therapeutic communication report on improving nurse student's reflection. *Journal of Phrapokklao Nursing College, 26*(1), 24-34. [in Thai]
- Cohen, J. (1992). Quantitative methods in psychology: A power primer. *Psychological Bulletin, 112*, 155-159.
- Commission on Higher Education. (2017). *Announcement of the ministry of education on the standard of qualifications for the undergraduate degree bachelor of nursing science 2017*. Retrieved from <http://www.mua.go.th/users/he-commission / doc/ law/ministry%20law/1-39%20TQF>. [in Thai]
- Edelen, G. B., & Bell, A. A. (2011). Role of an analogy guide learning experiences in enhancing student's clinical decision making skill. *Journal of Nursing Education, 50*(8), 453-460.

- Edwards, S. (2017). Reflecting differently new dimensions: Reflection-before-action and reflection-beyond-action. *International Practice Development Journal*, 7(1), 1-14.
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39, 175-191.
- Gibbs, G. (1988). *Learning by doing: A guide to teaching learning methods*. Oxford: Oxford. Brooks University.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Kaewprom, C. (2013). The development of reflective thinking among nursing students by using reflective journal in health education and health counseling course. *Journal of Phrapokklao Nursing College*, 24(2), 12-20. [In Thai].
- Kaewprom, C., Boontham, A., Pratoom, L., & Yuthavisut, S. (2014). Perceptions of nurse students towards reflective journal. *Journal of Nursing and Education*, 7(3), 101-112. [in Thai]
- Mueannadon, R., Tirapaiwong, Y., Srichairattanakull, J., & Yutthayong, S. (2019). Learning development through reflection. *Journal of Health and Nursing Research*, 35(2), 13-25. [in Thai]
- Sinsawad, P. (2019). Effects of learning through reflective practices on reflective behaviors of nursing students. *Journal of Nursing Siam University*, 20(39), 88-98. [in Thai]
- Sinthuchai, S., Dejpituksirikul, S., & Yoksuriyan, P. (2018). Reflective practice in nursing education. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, 19(2), 15-23. [in Thai]
- Suworawatanakul, W., Nartchamnon, S., & Leangsomnapa, Y. (2016). The effects of developing reflective thinking skills and levels of reflection using reflective thinking learning program on nursing student, Boromarajonani College of Nursing Changwat Nonthaburi. *Journal of Phrapokklao Nursing College*, 27(1), 61-71.
- Thorpe, K. (2004). Reflective learning journals: From concept to practice. *Reflective Practice: International and Multidisciplinary Perspectives*, 5(3), 327-343.
- Wanchai, A., Saengpak, C., & Leangsomnapa, Y. (2017). Learning and teaching methods by using reflective thinking technique in nursing education. *Journal of Health Science Research*, 11(2), 105-115. [in Thai]